

Волков Рушан Рустемович,
начальник відділу кримінального аналізу
ГУНП в Луганській області

**РОЛЬ ПРОГРАМ РОЗПІЗНАВАННЯ ОБЛИЧ
ПІД ЧАС ІДЕНТИФІКАЦІЇ ФІГУРАНТІВ КРИМІНАЛЬНИХ
ПРОВАДЖЕНЬ Й ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ СПРАВ,
А ТАКОЖ НЕВПІЗНАНИХ ТРУПІВ, ЗОКРЕМА ВНАСЛІДОК
БОЙОВИХ ДІЙ***

Розпізнавання облич не є новою концепцією у правоохоронних органах. В усьому світі поліцейські служби роками використовують цю технологію, часто без відома широкої громадськості. Саме ця конкретна деталь викликала масовий резонанс, що спричинило заборону використання технологій розпізнавання облич у 2021 році.

Як неодноразово заявляли прихильники конфіденційності, поліція не повинна мати нерегульований доступ до технологій спостереження. Проте, у перші шість місяців 2022 року все повернулося в протилежному напрямку.

На сьогодні, правда полягає в тому, що законодавці та правоохоронні органи наближаються до якогось консенсусу, оскільки законодавці визнали, що технологія корисна. Однак, у той же час, ті, хто виступає на користь використання поліцією розпізнавання облич, визнають, що під час використання такої технології потрібен певний нагляд і відповідальність.

Варто зазначити, що історія заборони використання технологій розпізнавання облич у США є більш тривалою. З одного боку, державні структури використовують технології розпізнавання приватних компаній, і особливо активно – найбільш контраверсійну розробку компанії Clearview AI, яка володіє базою даних з понад 10 млрд фотографій, отриманих з Facebook.

Законність отримання цієї бази даних облич викликає сумніви. Крім того, використання цього інструменту відбувається практично безконтрольно. Лише через два роки активного використання, на фоні критики щодо етичності та законності, система пройшла тестування на федеральному рівні [1].

24 лютого росія розпочала масштабне військове вторгнення до України по всій довжині спільного кордону і з території Білорусі. З цього часу відбуваються постійні ракетні обстріли військової та цивільної інфраструктури по всій країні, гинуть мирні жителі, знищується майно, а також відбувається системне вчинення військових злочинів та злочинів проти людства як військовослужбовцями армії росії, так й учасниками незаконних збройних формувань.

* Аналіз здійснено на прикладі тестової експлуатації програмних продуктів «clearview ai» та «bigdata people artelligence».

Українська влада використовує цілу низку методів для виявлення підозрюваних у вищезазначених злочинах. Будь-які російські телефонні номери, які пінгували на українські вежі стільникового зв'язку, можна відстежити до солдатів, які ними володіють. Відео військових машин можна простежити до окремих підрозділів. Фотографії та відео перевіряються на наявність облікових записів у соціальних мережах за допомогою американської програми розпізнавання облич Clearview AI [2].

Як відомо, Міністерство оборони України з 12 березня 2022 року почало використовувати систему розпізнавання облич американської компанії Clearview AI, яка має доступ до бази з 10 млрд фото, 2 із яких – з мережі «ВКонтакте».

Вищевказаний американський програмний продукт допомагає встановити осіб російських нападників та учасників незаконних збройних формувань, а також боротися з дезінформацією та ідентифікувати загиблих.

За повідомленням радника Clearview і колишнього дипломата при президентах США Баракі Обамі та Джо Байдену Лі Волоскі: «Україна отримала безкоштовний доступ до потужної пошукової системи Clearview AI з розпізнавання облич, що дає можливість, серед іншого, перевіряти людей на контрольно-пропускних пунктах».

Після того, як Росія вторглася в Україну, виконавчий директор Clearview Хоан Тон-Тхат надіслав Києву лист із пропозицією допомоги.

Ця база даних полегшить Україні ідентифікувати загиблих (навіть із пошкодженими обличчями) у порівнянні із встановленням особи за відбитками пальців.

У листі Тон-Тхата також сказано, що технологія Clearview може допомогти знайти родичів, виявити російських військових, розвінчати неправдиві дописи, пов'язані з війною, у соціальних мережах [3].

За участі Департаменту кримінального аналізу Національної поліції України (далі — ДКА НПУ), у перші тижні широкомасштабної збройної агресії, підрозділам кримінального аналізу в областях надано у користування тестові доступи до спеціалізованих аналітичних та пошукових програмних продуктів, зокрема Clearview (пошук по фото соціальних сторінок та фото в новинах), «MAXAR» (супутникові фото місцевості), Artellens Big data people (пошук сторінок в соціальних мережах, у тому числі видалених, аналіз діяльності користувача сторінки та його зв'язків, пошук користувача за ПІБ, фото, номером телефону), YouControl та інші.

Слід зазначити, що завдяки належній організації роботи та оперативному вивченню функціональних можливостей нових програмних продуктів, їх адаптації під вимоги та потреби часу, працівниками відділу кримінального аналізу Головного управління Національної поліції в Луганській області забезпечено ефективне розкриття злочинів, а також розшук та ідентифікацію осіб, певних

категорій. При цьому варто підкреслити, що результати роботи працівників відділу при використанні цих програм є одними з найкращих в державі, серед підрозділів кримінального аналізу ГУНП.

Так, станом на 05.08.2022, зокрема за допомогою використання програми Clearview, здійснено перевірку понад 1,3 фотозображень (РОВ, НЗФ та невпізнаних трупів) та ідентифіковано 3 особи невпізнаних трупів із числа військовослужбовців ЗСУ, а також встановлено 520 осіб причетних до РОВ та НЗФ. Крім того, з використанням програми Big data people Artellens встановлено сторінки в соціальних мережах майже 709 користувачів, які мають відношення до збройної агресії по відношенню до України.

За результатами щотижневого звітування ДКА НПУ щодо характерних прикладів використання аналітичних та пошукових програмних продуктів в аналітичній діяльності, підрозділ кримінального аналізу ГУНП в Луганській області забезпечив надання 60 таких прикладів, що є найвищим показником до державі.

Отже, навіть при умовах тестової експлуатації програмних продуктів «Clearview AI» та «Big data people Artellens» відслідковується ефективність їх використання. Швидко та з великою долею вірогідності працівники підрозділів кримінального аналізу встановлюють за фотозображеннями військовослужбовців армії росії та учасників незаконних збройних формувань, а також сторінки в соціальних мережах тих користувачів, які мають відношення до збройної агресії по відношенню до України.

Безумовно, перед технологією розпізнавання облич стоїть багато викликів в майбутньому, серед яких проблема конфіденційності та захисту персональних даних, оскільки не затихають дискусії щодо того, чи є використання розпізнавання облич вторгненням в приватне життя і порушенням свободи людини.

Проте більшість побоювань пов'язано лише з відсутністю належного регулюючого законодавства та якісного підходу то роботи з такими технологіями. Закони про захист персональних даних, що прийняті в більшості країн Європи, дозволяють лише частково вирішувати дану проблему. Ще одним фактором забезпечення безпеки впровадження таких систем є грамотний підхід до їх розгортання. Для страхування від перехвату цієї інформації зловмисниками, передача цих даних повинна здійснюватися з використанням технологій шифрування протягом усього процесу, а персональні дані мають бути знеособлені. Це дозволить здійснювати точну звірку біометричних та персональних даних тільки на захищених серверах.

Таким чином, не дивлячись на усі виклики та питання до технології в майбутньому, за умов належного регулюючого законодавства програми розпізнавання облич досягнуть широкого розгортання та використання у всьому світі, особливо в практичній діяльності правоохоронних органів.

Список використаних джерел

1. Надія Баловсяк. Старший брат більше не стежить за тобою. Чому демократичні країни відмовляються від технологій розпізнавання облич. Та як знайти компроміс між зручністю та приватністю? URL: <https://chas.news/future/starshii-brat-bilshe-ne-stezhit-za-toboyu-chomu-demokratichni-kraini-vidmovlyayutsya-vid-tehnologii-rozpiznavannya-oblich>.

2. Ізабель Коулз і Ян Ловетт. Україна намагається встановити росіян, підозрюваних у військових злочинах. The Wall Street Journal. URL: https://www.wsj.com/articles/ukraine-struggles-to-identify-russians-suspected-of-war-crimes-11658656800?utm_campaign=Customer%20Newsletter&utm_source=hs_email&utm_medium=email&utm_content=221154676&_hsenc=p2ANqtz-8p8P0cxnGJDdFVCA3-7kWOHbl1DNt3jwfwRv3vso2V8UaanOZrDA0O7TZvT4miAOkto-CliUhZZdoclsyuZ3MyASDPHg.

3. Андрій Котенський. Україна використовує систему розпізнавання Clearview AI. URL: <https://portal.lviv.ua/news/2022/03/14/ukraina-vykorystovuie-systemu-rozpiznannia-clearview-ai>.

Гультай Михайло Мирославович,
професор кафедри конституційного права
та прав людини Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних наук,
доцент

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року назавжди залишиться в історії України страшним днем. Перші дні для більшості українців були шоківі, важкі. Високопосадовці, народні депутати, глава держава, оскільки теж є людьми, реагували на виклики воєнного часу відповідно поступово.

Зрозуміло, що війна впливає на всі сфери суспільного життя, а тому і правове регулювання має здійснюватися оперативним, раціональним, не забуваючи про те, що Україна – демократична держава, а людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ст. 3 Конституції України).

Так, відповідною точкою у адаптації законодавства до воєнного стану став Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України № 2102-IX від 24.02.2022 [1].

Що стосується антикорупційного законодавства, то такий стан речей вимагав ряду тимчасових змін, що були поступово запроваджені.

У Роз'ясненні № 4 від 07.03.2022 Національного агентства з питань запобігання корупції щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю в умовах воєнного стану (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про